

YOSHLAR MUAMMOSINI HAL ETISH OMILLARI VA ULARNING JAMIYATDAGI AHAMIYATI VA XUSUSIYATI

Hamroyeva Zahro

Buxora davlat universiteti Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Hamroyev Alijon Ro'ziqulovich

Buxoro davlat universiteti Boshlang'ich ta'lim kafedrasini mudiri, pedagogika fanlari bo'yicha fan doktori (DSC)

Annotation. The article describes modern virtual technologies, the meaning and content of virtual reality, the directions of virtual research etiah, the causes and factors of the impact of virtualization on humanity in the system of information society in the lives of young people. The development of the information society, the development of online intelligence, the development and impact of the Internet, as well as non-traditional types of lessons in modern education were introduced.

Аннотация. В статье рассматриваются современные виртуальные технологии в системе информационного общества в жизни молодежи, смысл и содержание виртуальной реальности, направления виртуальных исследований, причины и факторы влияния виртуализации на человечество. Были внедрены развитие информационного общества, развитие онлайн-разведки, развитие и влияние Интернета, а также нетрадиционные виды уроков в современном образовании.

Keywords: information society, internet, virtual reality, digital technology, virtual world.

Ключевые слова: информационное общество, интернет, виртуальная реальность, цифровые технологии, виртуальный мир.

Jahon axborotlashgan jamiyat tizimida zamonaviy virtual texnologiyalari imkoniyatlaridan samarali foydalanish tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa yoshlar hayotida virtuallashuvni yuzaga keltirmoqda. Hozirgi kunda yoshlarning aql-zakovati oldingi yillardagi yoshlarga qaraganda juda oldinlagan. Bugungi kunda rivojlangan davlatlarning nufuzli universitetlari va ilmiy tadqiqot markazlarida, jamiyatda shakllanayotgan yangi virtual madaniyat va uning o'ziga xos xususiyatlaridan tortib, to uning virtual reallikda mavjud bo'lish oqibatlarini ilmiy-amaliy jihatdan o'rganishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu boisdan ham axborotlashgan jamiyatda virtuallashuv ma'no mazmunga ega.

Dunyo amaliyotlarida bugungi kunda axborot kommunikatsion texnologiyalarini keng joriy qilinayotganligi inson faoliyatining virtuallashuvi bilan yoshlar hayoti, hayot tarzi, sharoiti tubdan o'zgargan desak mubolag'a bo'lmaydi. Chunki, axborotlashgan jamiyat asoschilaridan hisoblangan M.Kastels to'g'ri ta'kidlaganidek, "zamonaviy olam asosini "tarmoqli" tuzilmalar tashkil qiladi". Darhaqiqat hozirgi jamiyatda aynan global tarmoq orqali turli universitet, institutlar, tuzulmalar va birlashmalar shakllanishi, taraqqiy etishida keng shart-sharoit yaratib berilmoqda. Bundan tashqari, axborotlashgan jamiyatda shakllangan ba'zi salbiy tendentsiyalar shaxslar ayniqsa, yoshlar o'rtasida ijtimoiy begonalashuv holatlari keskin ortishiga olib kelmoqda va hatto juda yomon oqibatlar yuzaga kelmoqda. Sababi esa turli ijtimoiy-iqtisodiy omillar ta'sirida aksariyat odamlar, yoshlar, ayollar ish bilan ta'minlanganligi yoki ularning real dunyo qiyinchiliklaridan "osongina" voz kechish yoki "oson pul topish" yo'llarini o'ylab topib botqoqqa botishi juda yomon oqibatlarga olib keladi. Ayniqsa, virtual olamda hali to'liq dunyoqarashi shakllanmagan yoshlar, shuningdek o'z qat'iy fikriga pozitsiyasiga ega bo'lmagan ayrim shaxslarni tezda o'z domiga tortib ketadi. Bu esa bunday muammoli vaziyatlarnitez oldini olinmasa, yechim topilmasa, jamiyat tanazzulga uchrashi aniq. Nimagaki, oldinlari bir buyuk davlatni yengish insonlar, yoshlar ongini zaharlash qurol-yarog'lar, qo'rqitishlar asosida amalga oshirilgan bo'lsa, hozirgi axborotlashgan virtuallashuv jamiyatni har xil turli diniy ekstremistik g'oyalar,

saytlar, o'rgimchak to'ri deb atalmish internet tarmoqlari orqali soniyasiga amalga oshiriladi desam mubolag'a bo'lmaydi.

XX asr oxiri - XXI asrda bo'lgan axborot portlashi yangi axborot kommunikatsion texnologiyalari bilan bog'liq bo'libgina qolmay u o'z navbatida yangicha virtual reallik, inson mavjud bo'ladigan yangi makonning shakllanishiga sabab bo'ldi. Virtual ma'lumotlarni uzatish texnologiyalari internet axborotni uzatibgina qolmay shaxslararo, guruhlararo va yuqorida aytganimizdek bundan qurol sifatida foydalanilmoqda. Bu jarayon esa o'z navbatida jamiyat hayoti, ta'lim va tarbiya tizimida turli darajadagi muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Jahon axborotlashgan jamiyatining yuksalishi yangi texnologik inqilob natijasidir. Shu sababdan ham bu bugungi kunda bilim yurtlarining poydevori faqat internet bo'lishi mumkin emas. Bu inqilob inson bilimini misli ko'rilmagan darajada egallashga, qobiliyatini rivojlantirishga ko'proq e'tibor berilishi kerak deganidir. Amartya Sen shunday deydi "inson rivojlanishi muhimdir. Bunday erkinliklar jumlasiga ega, xotin - qizlarning ta'lim olishi, turli tashkilot ishlarida o'zini ko'rsatishi, axborotlardan keng foydalanish, jamoaviy xavfsizlik va boshqaruvlarni kiritish mumkin.

Bugungi kunda yoshlar hayotida oqilona bilimlarni o'zlashtirish, axborotlardan foydalanish eng muhim masaladir. Chunki, aynan har qanday jamiyatni qurish jarayonida yoshlar hayoti, bilim olishining madaniy shakllari har doim xilma - xil bo'lib, ular zamonaviy ilm - fan, texnika taraqqiyotiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bugun E. Toffler "boylik yoki zo'ravonlikka emas, axborot hosil qiladigan intellent va bilimga asoslanadi", degan fikriga hech birimiz qarshi chiqqa olmaymiz. Demak zamonamizning o'ziga xosligi bu axborot hukmronligi, media hukmronligidir. Shunday ekan axborotlardan to'g'ri, oqilona foydalanish, uning foydasi shu bilan birga zarari haqida o'sib kelayotgan yoshlarga yanada chuqurroq tushuntirish zarurdir. Yoshlar tasavvurida virtual olamni shakllantirish muhim vazifalardan biridir. Bunday internet muammolari 1996-yildan boshlab, to hozirgacha o'rganilib kelinmoqda. Vaholangki, internetga bog'lanib qolish yoshlarning soatlab ekran qarshisida o'zining qilishi kerak bo'lgan ishidan chalg'ishi bular hech qachon tugamaydi, aksincha kengayib boraveradi.

Internet olamidanda biz yoshlar qanday foydalanishimiz kerak?

Albatta buning yo'llari juda ko'p. Xohlasangiz, zarur bo'lgan turli xil tarixiy ma'lumotlar, har xil kitoblarning elektron hamda audio shakllarini yuklab olish bu bizlarga juda katta imkoniyat, qulaylik, albatta. Prezidentimiz Sh. M. Mirziyoyevning o'zlari ham internet sohasini jadal rivojlantirish va keyingi yillarda uning tezligini kamida 4 baravariga oshirilishi lozimligini ta'kidlaganlar.

Bugungi kunda internet ayni biz yoshlar hayotida eng muhim rol o'ynaydi. Virtual makonning inson ijtimoiy- madaniy sohasini tobora qamrab olayotganini ko'rmoqdamiz. Bir tomondan texnik ta'minot uchun zarur va kerakli shart sharoit yaratib berilsa, boshqa bir tomondan esa bu qurollarning hammaga ochiqligi, soha mutaxassislariga murojaat qilishga zarurat qoldirmayapti. Masalan, biron bir tadbirni ijtimoiy tarmoqda sahifa ochib uni joylash ular uchun katta qiziqish albatta. Bu bir tomondan virtual olamda tadbirga borib ko'rish ishtiyoqoni ham uyg'otadi. Ammo, lekin, bugunda insonlar bormasdan, moliyaviy, jismoniy kuch sarflamasdan kuzatishi qulay bo'lib qoldi. Bu ham, albatta, qandaydir ma'noda yaxshi. Virtual reallik sohasida ishlash anchayin oson va tezligiga ko'ra afzaldir. Kompyuter insonlarning hech kim va hech nima o'rnini bosa olmaydigan yordamchiga aylandi. Kitob, film, spektakl virtual olami interaktivligi bilan ustun hisoblanuvchi kompyuterga o'rnini bo'shatib berdi, desam noto'g'ri bo'lmaydi.

Ma'lumki, bolalar yoshligidan o'ynashga qiziqadilar. O'yin - bu faqatgina o'ynaydigan joy yoki vaqt o'tkazish emas, balki unda jamoa bo'lishni o'rganish, muloqotga kirishish, va albatta, g'laba qilishga intilish, kuch bo'ladi. Virtual olamda bolalar ham, kattalar ham o'ynaydigan kompyuter o'yinlari juda ommalashgan. Bolalar juda yoshligidan o'yinlar o'ynaydi: uch to'rt yashar bolalar donolardek fikr yuritib telefon, kompyuterlar to'g'risida gapirishlari kattalarni hayratga soladi. Telefon va kompyuterlarni yoshgina bolachalar ayrim katta yoshdagi insonlardan yaxshi tushunib, erkin foydalanishadi. Bu, albatta, yoshlar hayotiga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir qilishi mumkin.

Bolalar kompyuter muhitida bo'lib qolganida bu o'yin uni qay darajaga, qay tomonga olib boradi? U tajovuskor bo'ladimi, yoki dunyoga, vataniga, oilasiga foydasi tegadigan inson bo'lib yetishadimi?

Bu, albatta, bizga va eng muhimi ota - onalarga bog'liqdir. Ba'zi ota - onalar bolalari shovqim solib o'ynayotgan bo'lsalar, bu kattalarga yoqmaydi va ularni "O'ynama, o'ynashni to'xtat... Darsingni qilsang

bo'lmaydimi... Boshqa foydali ishni qilsangchi, o'ynama", deb jerkib berishadi. Menimcha, bunday qilish ota - ona uchun juda noto'g'ri va bu gaplar bolalarning kayfiyatiga ta'sir qiladi, qaysarlik qilishlari ortib boradi. Ota - ona bolaga nimadan qanday, qachon, qay vaqtda foydalanish, nima to'g'ri- yu, nima noto'g'riligini tushuntirib, uqtirishlari kerak.

Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarda bolaga maktablarda kitob, darslik o'rniga notebook berishadi. Bundan nima maqsad ko'zlangan?

Bu, albatta, eng birinchi navbatda yoshlarga bilim olishlariga qulaylik va yoshligidan kompyuter- notebook, telefon va turli texnologiyalarga tushunishi kerakligi, yangiliklar yaratishi, mamlakat rivojiga hissa qo'shishi kabi juda ko'p maqsadlar ko'zda tutilgan.

Mamlakatimizda yoshlarga zamon talabiga javob bera oladigan interfaol ta'lim texnologiyalaridan toydalanilmoqda. Bu yoshlar vaqtini mazmunli va foydali o'tkazish, ularni bilimni yanada oshirish, zamon talabiga mos qilib tarbiyalash kabi vazifa va maqsadlar ko'zda tutilgan. Bunday texnologiyalar hali yurtimizning chekka- chekka hududlariga yetib bormaganligi katta muammodir. Bu muammoni hozirgi kunda asta- sekinlik bilan yechimi va yo'llari izlanmoqda.

Insoniyatning kun tartibi, yashash tarzi tubdan o'zgarib juda yaxshilanib kelmoqda. Kundan- kun yangi g'oyalar, yangi ixtirolar, yosh avlodning fikrlashi kengayib borishi, albatta, yangi O'zbekistonimizni yanda rivojlanishiga ulkan ochilmoqda. Bugungi kun yoshlari birlashib yangi O'zbekistonni yaratish, rivojlantirishda katta yangiliklar qilmoqda. Turli sohalarda yoshlar o'zlarini ko'rsatmoqdalar.

Prezidentimiz Sh. M. Mirziyoyev yoshlarga xotin- qizlarga juda ko'plab qulayliklar yaratib beryaptilar. Negaki, jannatmakon yurtimiz, mamlakatimiz kelajagi bizning, yosh avlodning qo'lidir. Yana shuni ham yodimizdan chiqarmasligimiz kerakki, oqning qorasi, kunning tuni bo'lgani kabi har bir narsaning foydasi bilan birga zarari ham mavjud. Shunday ekan biz yoshlar maqsadimiz yo'lida og'ishmay, to'g'ri harakatlanishimiz darkor. Prezidentimiz, jannotmakon go'zal yurtimiz, ota- onamiz oldilaridagi burchimizni to'laqonli bajarishimiz kerak va albatta marra biz yoshlarning qo'lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaatnomasi.- Toshkent: O'zbekiston. NMIU. 2019.- B 88.
2. <http://uz.infocom.uz>.
3. <https://qaraqalpagstan.blogspot.com>.
4. <https://cyuberleninka.ru>.